

UMEÅ UNIVERSITET

Yttrande över promemorian Ds 2023:16 Avtal med Finland om polissamarbete i gränsområdet

Juridiska institutionen och Statsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet har getts möjlighet att bereda Umeå universitets yttrande över Ds 2023:16 Avtal med Finland om polissamarbete i gränsområdet. Yttrandet är utarbetat av professor Niklas Eklund, statsvetenskapliga institutionen, och universitetslektor Lena Landström, juridiska institutionen.

Sammanfattning

Umeå universitet lämnar inga synpunkter på detaljerna i förslaget eller om enskilda bestämmelser närmare utformning. Däremot bedömer universitetet att ett utökat samarbete med åtföljande befogenheter för svensk och finsk polis medför ett antal praktiska svårigheter som hamnar vid sidan av prövningen av rent rättsliga grunder. Universitetet har identifierat tre områden som behöver säkerställas vid ett genomförande av avtalet och dess implementering i praktisk verksamhet. Dessa rör (1) operationalisering, (2) utbildning och gemensamma övningar, samt (3) uppföljning, och har ett inbördes samband.

Operationalisering

I promemorian görs en jämförelse mellan regleringen av polismans befogenheter i finsk respektive svensk rätt, och det konstateras att det i stora delar finns likheter mellan regleringarna i de båda rättssystemen. Oavsett hur bestämmelserna i ett visst rättssystem är konstruerade, sker en tolkning och omsättning till faktiskt handlande när dessa tillämpas i praktisk polisiär verksamhet. Frågor som vilka arbetsmetoder som används i praktiken, vilka rutiner som används för att säkerställa dokumentation eller att enskildas rättigheter upprätthålls, i vilka situationer och hur befogenheter i realiteten utövas kan variera även om regleringarna är likartade. Därför är det av största betydelse att de poliser som ska kunna utöva befogenheter i det andra landet ges möjlighet att få kunskap om både den närmare tolkningen av olika bestämmelser och hur arbetet bedrivs i praktiken. En särskild utmaning vid implementeringen kommer att vara språket. Det behöver säkerställas att språkförbistringar eller olikhet i rutiner och arbetsmetoder inte leder till missförstånd, där konsekvensen kan bli exempelvis felaktiga frihetsberövanden på grund av överskridna tidsfrister eller missuppfattade sakomständigheter.

UMEÅ UNIVERSITET

Utbildning och gemensamma övningar

Om avtalet genomförs kommer det att krävas utbildning, där utbildningsbehovet kan se olika ut. Enligt avtalet och förslagen till 4 b kap. 4 § LIPS respektive 4 b kap. 4 § FIPS ska polis under vissa förutsättningar få ingripa med brådskande åtgärder i det andra landet *utan* föregående begäran. I sådana situationer kommer det att vara poliser som själva avgör om förutsättningarna för ett sådant ingripande är uppfyllda. Det innebär att poliser som tjänstgör i de aktuella områdena behöver ha kunskap både om i vilka situationer de har befogenhet att ingripa och i vilka situationer de inte har sådan befogenhet. Den krets av personer som behöver få kunskap om avtalet är därmed vidare än de som i författningstexten benämns som "lämpliga för uppdraget".

För att överbrygga olikheter som finns mellan länderna rörande den rättsliga regleringen eller rörande arbetsmetoder och rutiner i praktiskt arbete behöver de poliser som kan komma att utöva befogenheter i det andra landet få både utbildning och praktisk erfarenhet, där gemensamma övningar kan vara ett sätt att uppnå det senare. I promemorian förutsätts att Polismyndigheten ska ha dialog med finska polismyndigheten om bland annat utbildning. Det behöver säkerställas att både utbildning och möjlighet till praktisk erfarenhet verkligen blir av, och inte bortprioriteras på grund av andra angelägna uppgifter i den polisiära verksamheten.

Uppföljning

Hur avtalet implementeras i praktiken kommer att vara avhängigt hur den lokala/regionala polisiära praktiken utvecklas. Därför behöver det följas upp hur avtalet har kommit att implementeras i den praktiska verksamheten, och om detta är i enlighet med intentionerna i avtalet och den rättsliga regleringen. Av betydelse att följa upp är frågor om vilka befogenheter som utövas och vilka rutiner och arbetssätt som används, men också frågor om det finns utmaningar eller hinder mot att genomföra ett utökat samarbete. Vidare är det angeläget att följa upp i vad mån utbildningsinsatser, gemensamma övningar och liknande har genomförts.

Beslut i ärendet har fattats av professor Ruth Mannelqvist, den Samhällsvetenskapliga fakultetens dekan, efter föredragning av fakultetssamordnare Åsa P Isaksson.

För den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ruth Mannelqvist
Dekan

Åsa P Isaksson